

A MAGYAR BŰNVÁDI ELJÁRÁS TÖRVÉNYJAVASLATA ORVOSI SZEMPONTBÓL.*)

Dr. Belky János tanártól.

A magyar törvényhozás újabb feladatai között alig van sürgősebb a bűnvádi eljárás codificatiojánál. Az 1878-ik évi V. törvény-czikknek a magyar büntetőtörvény anyagi részének életbeléptetése óta tizenegy év mult el, mely idő alatt Magyarországon és Erdélyben a büntető törvény anyagi része közös volt, ellenben a büntető törvény alaki része t. i. a bűnvádi eljárás tárgyában Erdélyben az 1853-ik évi osztrák bűnvádi eljárás volt és van érvényben, míg Magyarországon tételes bűnvádi eljárás nem létezik és hogy az eljárásban némi egyöntetűség megőrizhető legyen, egy még 1872-ben kiadott igazságügyminiszteri rendelet szolgál alapul. Messze vezetne és különben is feladatom körén kívül esnék azon befolyás mérlegelése, melyet Erdélyre vonatkozólag a modern jogi igényeknek megfelelő büntető törvénykönyv, és a főleg nyomozó (inquisitorius) rendszer szellemében készült apróbb bűnvádi eljárás egymás mellett való alkalmazásának kényszerűsége a judicaturára gyakorolt, ugyanez okból figyelmen kívül hagyhatom a bűnvádi eljárásnak 1882-ben Csemegi által készített és napirendről lekerült javaslatát,— foglalkozván egyedül az igazságügyi miniszterium által f. év febr. havában a képviselőház elé terjesztett törvényjavaslattal, és annak csupán azon intézkedéseit tevéen megbeszélésem tárgyává, melyek közvetlenül vagy közvetve az orvosokra vonatkoznak.

X. Fejezet. III. Szakasz. Mentesség a tanúkötelesség alól.

136. §. A tanulás kötelessége alól mentesektés ha vallani hajlandók is, az eskü letételére nem kötelezhetőek:

*) Előadatott az Erdélyi Múzeum-Egylet orvos-természettudományi szakosztálya 1889. Május hó 3-án tartott orvosi szakülésén.

1. A terhelt fel- vagy lemenő ágbeli rokonai . . . stb.
2. Az ügyvéd, a közjegyző, az orvos s ezeknek segédei arra nézve, a minnek tudomására a hivatásukkal járó bizalommál fogva titoktartás kötelességével jutottak. Az indokolás szerint az orvosnak a tanukötelesség alól való felmentése e szerint két feltételhez van kötve: 1) hogy hivatásuk gyakorlatában és 2) hogy titoktartás kötelessége alatt jussanak valaminek tudomására. A mentesség megszűnik, mihelyt a fél a titoktartás alól felmentést adott. Orvos alatt az állami approbatioval ellátott érvényes orvosi oklevéllel bíró egyén értendő, legyen az specialista (tehát fogorvos is) vagy közönséges gyakorló orvos, legyen tanár, a ki talán csak egy esetben foglalkozott gyógykezeléssel — a tanumentesség kiváltsága megilleti.

A javaslat ezen pontja az osztrák-német és francia bűnvádi eljárások megfelelő intézkedéseinek átvétele, melynek fontossága az orvosi gyakorlat, mint olyan ténykedés szempontjából, mely az orvosi segélyt keresők bizalmán alapszik — kétségbevonhatatlan. Az orvos iránti bizalmat csak fokozhatja az az intézkedés, melynél fogva a beteg, betegségének okait az orvos előtt szabadon feltárhatja, jól tudván, hogy a betegségére vonatkozó és az orvossal titoktartás kötelessége mellett közölt körülményekre nézve az orvost tanumentesség illeti meg, — és másfelől az orvos sem jön azon kényes helyzetbe, hogy gyógykezeléssel szemben, illetőleg annak ügyében tanuskodni, esetleg terhelő tanuvallomást tenni kénytelenítették.

X. Fejezet. V. Szakasz. Az eskü.

152. §. Nem eskethető meg azon tanú

1. — — —

2. — — —

3. — — —

4. A ki kihallgatásakor életkorának 14-ik évét még be nem töltötte.

5. Kinek megfelelő megfigyelési és emlékező tehetsége nincs.

A német bűnvádi eljárás 56. §-a szerint az eskü csak a 16-ik évet betöltött egyéntől vehető be; az osztrák bűnvádi eljárás 172. §-a, továbbá az olasz 285. §-a már a 14-ik évet betöltötteket is megeskethetőknek tartja. A francia Code d'instruction Criminelle a

15 éven alóli gyermeket csak eskü nélkül engedi kihallgatni. A javaslat indokolása a 14-ik év mellett felhozza, hogy az ily korban levő egyén már felismeri az eskü fontosságát; a 16-ik évet venni fel határul, szerinte fölösleges aggályoskodás volna, mert esetleg igen sok fontos bizonyíték vesztene erejéből, ha a tanú 14—16 éves korában nem lenne esküre bocsátható.

Az említett életkorban fenforgó és külső körülmények által is lényegesen befolyásolt fejlődési mozzanatok egyéni különbözősége, orvosi szempontból a mellett szól, hogy a megeskethetőség feltétele gyanánt a fejlődő kor valamely időpontjának általános érvényre való megállapítása nem helyeselhető. Tapasztalat szerint a gyermekeknek szellemi fejlődése nem minden esetben egyenlő, nem tehető fel, hogy a 14-ik év betöltésével minden — különben normalis — gyermeknél a felismerési képesség azon fokra adván, melyet az eskü fontossága megkövetel, — és így ebből kifolyólag nem marad más hátra, mint a felismerési képességnek in concreto megállapítása, különösen olyan esetekben, a hol — mint a javaslat indokolása említi — az eskü szintén kiveendő, jöllehet a tény megtörténtekor a tanú nem is volt tizennégy éves, de a bíró meggyőződik, hogy kellő felismerési képességgel bírt.

Nem eskethető meg továbbá az, a kinek megfelelő megfigyelési és emlékező tehetsége nincs. Ezen szövegezésből az tűnik ki, hogy nem csupán a megfigyelési és emlékező tehetség hiánya, hanem azoknak jelentékeny gyöngesége is az esküre bocsátás akadályát képezi.

A javaslat a priori senkit, még az elmebetegeket sem zárja ki feltétlenül a tanuságtételből, indokolásában beismeri azonban, hogy a lehető legnehezebb megállapítani azt, hogy kellő megfigyelési tehetséggel bírt-e az elmebeteg a tény történtekor és hogy betegsége mennyire zavarta meg emlékező tehetségét; azért tanácsolja, hogy a bíró szakértők előzetes meghallgatása nélkül még tanuságtételre se bocsássa az elmebetegeket, esküre pedig csak olyanokat hocsásson, kiknek a tény történtekor és a kihallgatáskor megbízható szakértők véleménye szerint oly világos időközük volt, hogy az eskü fontosságát is teljesen átérteni képesek és kiknek vallomása egyéb bizonyítékok eredményével teljesen egyező. A narcotisált egyéneket, alvajárókat és magneticus álomban levőket az indokolás esküre nem bocsáthatóknak tartja.

Az indokolás ezen szavai kezességül szolgálnak arra nézve, hogy az eskü kivétel fent említett akadályainak constatálása a konkrét esetben szakértők meghallgatásával fog történni, a mint az másként nem is lehetséges. A megfelelő megfigyelési és emlékező tehetség megállapítására egyedül szakképzett orvos illetékes, kinek feladata adott esetben az érzéki csalódásoknak, téveszméknek, elmegyöngeségnek — esetleg kapcsolatban a reproductio hűségének zavarával — kipuhatólója, mint a mely tényezők a megfigyelési és emlékező tehetség zavarát okozzák és felderítésük céljából a bírótól nem követelhető szakismeretet, rendszeres vizsgálatot és a tévedések útvesztőjében a tapasztalat vezérfonalát igénylik.

XI. Fejezet. Birói szemle és szakértők.

I. Általános intézkedések.

Az idevonatkozó 156—169. §§-ok a birói szemle fogalmát, célját, tárgyát, az alaki kellékeket, a szemle és jegyzőkönyv bizonyító erejét tárgyalják, az indokolás szerint birói szemle alatt értvén a bírónak azon szűkebb technikai értelemben vett tevékenységét, midőn előirt alaki szabályok megtartása mellett, a bűnvádi ügyre nézve fontos ténykörülményeket saját közvetlen tapasztalata alapján állapít meg és jegyzőkönyvben leír. A szakértői szemlének, mint bizonyítéknak természetét, illetőleg a javaslat indokolásában azon álláspontot foglalja el, mely a helyes középútat képezi egyfelől a német bűnvádi eljárás indokolásában kifejezett „Die Sachverständigen sind Gehülfen des Richters“ elve és másfelől az angol jog felfogása között, mely a szakértőt egyszerűen tanunak tekinti. A javaslat a „Szakértőnek“ önálló szerepet biztosít a bizonyítékok között; különbséget lát a tanú és szakértők között az ismert okoknál fogva és másrészt nem tekintheti a szakértőt a birói hatáskör részesének, a mennyiben a szakértő véleménye a bírót nem kötvén, az, mint minden más bizonyítási eszköz, a bíró szabad mérlegelésének tárgya.

A birói szemlére és szakértőkre vonatkozó intézkedések közül, mint nálunk egészen újak, a 159. és 169. §§-okban foglaltak érdemlik meg különösen figyelmünket.

A 159. §. szerint: A terheltnek, vagy ha több a terhelt, ezeknek együttesen joguk van a szemléhez szakértőt saját költségükön ma-

gukkal hozni, vagy oda kirendelni, ki az eljárásnál jelen lehet, az esetleges hiányokra vagy mulasztásokra figyelmeztethet és a szemle teljesítésére, valamint a véleményre nézve észrevételeit akár a jegyzőkönyvben, akár külön jelentésben előterjesztheti.

Mindazáltal, az ellenőrző szakértő eme működésének nem szabad az eljárást indokolatlanul hátráltatni, mit a vizsgálóbíró megakadályozni tartozik.

Az indokolásban ezen pontra vonatkozólag említettik, hogy a német perrendtartás 193. §-ába felvett ugyanezen intézkedés, a mint a gyakorlat igazolja, ma már czélszerűségénél fogva teljes elismerésre talál és azon aggályok, mintha a terhelt szakértőjének subjectiv, kizárólag a védelmi szempontnak hódoló szereplése megzavarná a bírói szakértők működését, épen nem bizonyultak olyanoknak, melyek miatt a terhelttől ily ellenőrző szakértő kirendelését megvonni kellene. Ehhez járulván azon körülmény is, hogy a francia és belga illető javaslatok ezen intézkedést szintén felvették, javaslatunk szintén ezen intézkedés mellett foglalt állást, mert: az által, hogy a) a szakértők működését a terhelt szakértője ellenőrizheti, azokat az esetleges hiányokra vagy mulasztásokra figyelmeztetheti és észrevételeit az egész eljárásra nézve közölheti, csak a szemle lesz tökéletesebb, gondosabb; b) minthogy az a félelem, hogy ez megzavarná és hátráltatná a szakértők működését, a Németországban szerzett tapasztalatok szerint is teljesen alaptalannak bizonyult, de a vizsgálóbíró az indokolatlan hátráltatásokat és késleltetéseket megakadályozhatja; és végre c) minthogy czélszerűbb ha a terhelt a szemle felvételére küldheti szakértőjét, ki minden hiányra figyelmeztethet, mint ha a főtárgyaláson teszi romboló kritika tárgyává az ellenőrzése és jelenléte nélkül eljáró szakértők mulasztásait és tévedéseit.

Annak fejtegetésébe, hogy a szakértői eljárás megejtésénél a terheltnek szakértői képviseltetése jogi szempontból kifogásolható-e, nem lehet feladatombocsátkozni, tisztán orvosi szempontból azonban ezen nálunk egészen új intézkedéshez és annak indokolásához a következő megjegyzéseket fűzhetem:

A bíró orvosi szemle alkalmával felvett jegyzőkönyv, tehát maga a szemle annál tökéletesebb, mennél kimerítőbb, mennél behatóbban foglalkozik az apró, jelentékteleneknek látszó részletekkel is. Ebből a szempontból tehát ellenőrzés annyiban, hogy az esetleges hiányokra

vagy mulasztásokra, ha ilyenek tényleg fennforognának, figyelmeztethet — csakis a szemle előnyére válhatik. Azt lehetne azonban gondolni, hogy ilyen ellenőrzésről a javaslat 158. §-ában gondoskodva van, mely szerint ha a szemléhez szakértők szükségesek, „a bíróság rendes szakértői közül kettőt, az ügy fontosságához képest esetleg többet kell alkalmazni.“ A két orvos igénybevételére vonatkozó intézkedés az 1853-iki osztrák bűnvádi eljárásban is bennfoglaltatik, azonban úgy látszik nem az ellenőrzés, hanem a hullavizsgálat technikai kivitele céljából, a mint ezt egyfelől a nevezett bűnvádi eljárás 88 §-a bizonyítja, mely szerint a két orvos közül „az egyik seborvos is lehet“ és másfelől kitűnik ez az 1874-iki 7626. sz. alatt kelt igazságügyminiszteri rendeletről, mely a díjszabás tárgyában külömbséget tesz egyfelől a bonczolás — mint nyilván szerinte olcsóbbrendű és seborvos által is végezhető ténykedés — és másfelől a bonczolás vezetése, ellenőrzése, lelet és véleményyszerkesztés között.

Ez a felfogás látszik e tárgyban Németországon is uralkodni, hol a hullavizsgálattal megbízott szakértők egyike a kerületi physicus, a másik a kerületi sebész. Itt is hiányzik tehát a tulajdonképeni ellenőrzés, jöllehet, két szakértő működik, de a kik nem birván egyenlő qualificatioval, a kritikai ellenőrzés joga sem lehet kölcsönös. Talán ez lehet az oka, hogy a német bűnvádi eljárás szerkesztésénél felmerült a szakértői ellenőrzés szükségességét sürgető nézet, a mely azonban az ellenőrzést, épen úgy, mint javaslatunk, nem a két bírósági szakértő egyenlő competentiájában kereste, a melyen alapuló ellenőrzés legjobb correctivuma az esetleges hiány- és mulasztásnak, és legtöbb kezességet nyújt a vizsgálat praecis végrehajtása és a conclusiok mérsékelése tárgyában.

Véleményem szerint az igazság érdekei ezen megoldás által teljesen megóvatnának és — a mi szintén nem lényegtelen — el lennének kerülve azon nehézségek, melyek különböző oldalról megbízást nyert szakértők együttműködéséből keletkezhetnének.

Ezen szakértők közül kettőt a javaslat 158. §-a szerint a bíróság rendes szakértői közül kell alkalmazni, a kik a szemle megkezdése előtt esküt tesznek, „hogy észleleteiket hiven és véleményüket legjobb tudomásuk szerint fogják előadni, — a harmadik, a terheltet képviselő szakértő nem tesz esküt, legalább nem tűnik ez ki világosan a javaslatból és ennek daczára az esetleges hiányokra és mulasztá-

sokra figyelmeztethet — nem közelfekvő-e ilyen viszonyok között azon súrlódásokra gondolni, a melyek a figyelmeztetési joggal tárgyban vagy formában való visszaélés eseteiben a higgadtság rovására felmerülhetnek és az egész vizsgálat eredményét kockára teszik? Igaz, hogy jelen van a vizsgálóbíró, a ki a vizsgálat indokolatlan hátráltatását megakadályozni tartozik, azonban mielőtt ezt tehetné, tisztában kell hogy legyen az iránt, hogy a hátráltatás valóban „indokolatlan“-e és ennek megítélésénél a vitázó szakértők informatiójára levén útalva, helyzete hasonlítani fog azéhoz, a ki a betegsége iránt két orvost consultál, kiknek véleménye a gyógykezelésre nézve egymással ellentétes.“

Az indokolás említi, hogy a javaslat nem utánozta a francia első kormányjavaslatot, mely e kedvezményt az ügyszre is ki akarta terjesztetni, nem utánozta azt, mert szerinte csakis a védelem érdeke az, melynek esetleg szüksége lehet a bíróság által kirendelt szakértők működését ellenőrizni. A vádló — ugymond — megnyugodhatik teljesen a bíróság által kirendelt pártatlan szakértőkben — — gondoskodva levén arról, hogy csak teljesen érdektelen és rendszerint két vagy még több szakértő alkalmaztassék és hogy minden nyomatékos kifogásra a szakértő mellőztessék.

A francia javaslat a terhelt szakértőjének ellenőrizését azért tartja szükségesnek, mert a bírósági szakértők ellen, azon okból, hogy az igazságszolgáltatás szolgálatában állanak, a részrehajlás gyanuja merülhet fel („parce que l'habitude de servir d'auxiliaire à la justice pouvaient les faire soupçonner de complaisance ou de parti pris.“)

Javaslatunk az érvelés ezen részét nem említi ugyan, de abból ítélve, hogy szerinte csakis a védelem szempontjából lehet szükség a szakértők működését ellenőrizni, míg a vádló a bírósági szakértők pártatlanságában megnyugodhatik — a javaslat is látszik osztani ezen felfogást, mely ellen a francia törvényszéki orvosi társulat a javaslat tárgyalására kiküldött képviselőházi bizottsághoz benyújtott memorandumában a következőleg nyilatkozik: „Jóllehet a szakértők az ezen pontban kifejezett nézetet alappal bírónak nem tekinthetik, mindazáltal ha részrehajlatlanságukat gyanú érintheti, ez magában elég, hogy ők maguk is szorgalmazzák a reformot. Saját reputatiójuk érdeke ugyanaz, a mi az igazságszolgáltatásé. A szakértői vizsgálat pártatlanságának minden gyanú fölött kell állania.

A bírósági szakértők részrehajlással való gyanúsíthatása volna az egyetlen ok, a mely az új intézmény szükségességét igazolná, hogy ha ez az ok maga is nem alaptalan feltevésben gyökerezne, mely a bírósági szakértőkben nem az igazság kutatásának, hanem a vádhatóság érdekeinek közegeit látja.

Tekintve az intézkedés gyakorlati kivitelét, tudvalevő, hogy akár élő egyén, akár hulla képezze a vizsgálat tárgyát, mind a két esetben a szemle mennél korábbi végrehajtása kívánatos. Élő egyén vizsgálatánál felületes — de a concret esetben nagy jelentőségű és néhány nap alatt nyom nélkül elenyésző sérülések, mint horzsolások, körömbenyomatok stb., hulláknál a nyári időszakban a rohamos és a vizsgálat célját kockáztató rothadás miatt sürgős a vizsgálatnak lehetőleg gyors végrehajtása. A javaslat 158. §-sa az eljárás gyorsítása érdekében ilyen esetekben „ha a késelem veszélylyel járna“ a rendes bírósági szakértők mellőzését is megengedi. A francia javaslat szerint a terhelt a bírósági szakértő kijelölése iránt vett értesülés után 48 óra alatt tartozik szakértőjét megválasztani.

A javaslatban ide vonatkozólag közelebbi intézkedés nem foglaltatik, és féltő, hogy e miatt az eljárás az eddiginél lassúbb és a szemle végrehajtása az eddiginél hosszabb idő múlva lesz eszközölhető, sokszor a terhelt érdekeinek rovására, a mennyiben a szemle késői megtartása lehet az oka, hogy lehetetlen lesz egészség — szemérem — esetleg élet elleni merényletnek a bizonyítása, sőt a mi a terhelt szempontjából fontosabb, lehetetlen lesz állítani, hogy bűntény nem követtetett el, mi miatt a gyanú a terheltről el nem hárítható.

A terhelt szakértő általi képviseltetése mellett legnagyobb súlylyal látszik birni az indokolás azon része, mely szerint az által ki lenne kerülve, hogy a terhelt szakértője a jelenléte és ellenőrizése nélkül eljáró szakértők mulasztásait és tévedéseit a főtárgyaláson tegye romboló kritika tárgyává. Az indokolás itt már tovább megy egy lépéssel, a mennyiben nem csupán a vizsgálat esetleges hiányairól, a bírósági szakértők esetleges mulasztásairól, hanem egyszersmind azok tévedéseiről is szól. A mi az eljárás hiányait és mulasztásait illeti, ezeket a megoldás fentemlített módozata által kizárhatóknak tartom és csak ismétélhetem azon nézetemet, hogy a két bírósági szakértő, ha azok egyenlő qualificatióval bírnak, tehát kritikai ellenőrzésre kölcsönösen illetékesek, és ha

egymással szemben eltérő nézeteiknek tartózkodás nélkül kifejezést adhatnak, akkor a terhelt szakértőjének a hiányok és mulasztások kikerülését célzó ellenőrzése tárgytalanná válik.

A mi azonban a bírósági szakértők esetleges tévedéseit illeti, valjon olyan bizonyosra vehető-e, hogy ha tévedés forog fenn, hogy akkor csakis a bírósági szakértők tévedhettek és nem fordítva. A rendes bírósági szakértők intézményének tudvalevőleg az a fő célja, hogy azok az illető szaktudománnyal úgy elméletileg mélyebben foglalkozzanak, valamint gyakorlatilag tapasztalatokra tegyenek szert, és merem állítani, hogy a gyakorló orvosok közül csakis ezek azok, a kik tényleges alkalmazásban levén, a bírósági szakértőtől megkövetelhető ismeretek teljesebb elsajátítására törekszenek. Ilyen viszonyok között igen természetes, hogy a tévedés valószínűsége annak a részén van, a ki szakértői minőségben alkalmazva nem lévén az idevágó tüzetesebb szakismereteknek szükségét nem érzi, el van foglalva az orvosi gyógy-gyakorlat teendőivel és annak haladásában való lépéstartással, egyszerre megbiztatást kap a terhelttől ennek szakértői képviselésére, melynek el nem fogadása feszélyezné, s bár bona fide, de a kellő szakszerű tájékozottság hiányában tévedést vél felfedezni ott a hol maga téved. És mi lesz az eredmény?

Már maga az a körülmény, hogy az ellenőrző szakértő költségeit a terhelt fedezi, olyan színezetet ad az ellenőrző szakértő szereplésének, mint egy ügyvédé,—de tegyük fel, hogy eljárásában ettől tartózkodik és nem engedi magát a cliens érdekei által domináltatni, hanem megmarad a minék kizárólag lennie kell, t. i. a tényállásnak orvosi szempontból való értelmezője, az eredmény az ellentétes nézetek harcza lesz a főtárgyaláson, többé-kevésbé romboló kritikával folytatva mindkét részről épen úgy, mintha az ellenőrző szakértő a bírói szemlénél nem lett volna jelen. Nagyobb városokban legalább annyiban lesz némi változatosság, hogy a szereplők váltakoznak az orvosokban való nagyobb választéknál fogva, míg a vidéki törvényszékek kisebb székhelyein majdnem ugyanazok fognak esetről esetre egymással szemben állani és harcolni szóval a nyilvánosság előtt, esetleg az igazságszolgáltatás érdekeinek, az orvosi tudománynak és az orvosi rend reputációjának rovására.

A javaslat 169. §-sa szerint: „A szakértői véleményben mutatkozó ellenmondások, helytelen következtetések vagy hiányok ese-

tében a véleményt adó szakértők felvilágosító nyilatkozatra kötelezendők, s ha ez eredményre nem vezetne, más szakértők véleménye szerzendő be.

A mennyiben ez orvostani vagy vegyészeti kérdésekre nézve válnék szükségessé az országos közegészségügyi tanács, vagy valamelyik m. kir. egyetem orvosi kara, illetve az országos vegyész és pedig mindig a vádtanács útján, illetve az ítélő bíróság által kereendő meg.

Ez a pont törvénybefoglalását képezi az 1887. évi 33481. sz. igazságügyi miniszteri rendeletnek, mely hivatkozással arra, hogy a törvényszéki orvosi vizsgálatok felülvéleményezése iránt az országos közegészségügyi tanácshoz és a m. kir. tud. egyetemek orvosi karához intézett megkeresések évről-évre folyton szaporodnak s már oly nagy számra rugnak, hogy a nevezett testületek, egyéb feladatok veszélyeztetése nélkül, azoknak az igazságszolgáltatás érdeke által kívánt gyorsasággal megfelelni képesek nem lesznek, — elrendeli, hogy a kir. törvényszékek hatáskörébe úttal bűnügyekben a felülvéleményezésre hivatott testület megkeresése csak is a kir. törvényszék határozata alapján eszközölhető.

Az indokolás foglalkozik e helyen azon kérdéssel is, hogy lehet-e az említett felülbíráló közegek véleményét felülbíráltatni, azaz lehetséges-e a főtárgyalásra újabb szakértőket idézni, a kik kritika tárgyává tehetik az említett testületek, illetőleg közegek véleményét. A javaslat az orvostani vagy vegyészeti kérdésekre nézve az országos közegészségügyi tanács vagy egyik egyetem orvosi karát illetőleg az országos vegyészeti felülvéleményezési forum gyanánt kötelezőleg írja elő, oly értelemben, hogy ha felülvélemény szükséges forog fenn, az iránt csak is az említett testületek, illetőleg közeg kereshetők meg, teszi azt az indokolás szerint azon okból, mert nem tartotta melőzhetőnek ily természetű esetekben a legtudományosabb és legtekintélyesebb testületek véleményének ismeretét, melyek a vitakérdéseket rendszerint úgy döntenek el, hogy ebben a vitázó orvosok is megnyugosznak és véleményüket is a bíró nyugodtan veheti ítélete alapjául. Mindazáltal az indokolás a bizonyítékok szabad mérlegelésének rendszerébe ütközőnek tartaná, ha a bíró föltétlenül el lenne zárva attól, hogy kiváló tekintélyeket idézhessen a főtárgyalásra, kik tudományos véleményüket a felülvéleményező közegekkel szemben is

nyilváníthatassák. Austriában a semmitűszéknek egy 1885-iki döntvénye szerint az egyetem orvosi karának véleményét a főtárgyalásra idézett más orvosok által felülbíráltatni nem szabad. A javaslat ezen álláspontot nem tette magáévá, mivel az ausztriai perrendtartás az orvosok és vegyészek véleményének az egyetem orvosi kara által való felülbírálsát mellőzhetetlennek nem tartja, míg nálunk a közvetlen felülbírálsra hivatott közegek kötelezőleg levén aláírva, — ezeken kívül minden más felülbírálat ki volna zárva. Részemről elvi szempontból nem helyeselhetem, hogy orvosi természetű kérdésekben az utolsó szó nem az illető testületek számára tartatik fenn, melyeknek elfogulatlansága és pártatlansága, valamint tudományos reputációja még az indokolás szerint is kezességül szolgál, úgy a vitázó orvosok valamint a bíró megnyugtatóására. Ezen testületek felülvéleményének egyesek által való felülbírálsa, ha az gyakrabban ismétlődnék, az említett testületek külső tekintélyének olyan csökkenését vonná maga után, mely többek között az igazságszolgáltatás érdekeivel alig volna összeegyeztethető. Valószínűleg ez a következmény lebegett a javaslat szerkesztői előtt, midőn az indokolás egy további helyén különösen kiemelendőnek tartják, hogy újabb szakértők kihallgatása mindig csak nagyon kivételesen, a mellőzhetetlen szükség esetében és elismert tekintélyű capacitások alkalmazása mellett rendelhető el. A bíróság nagyon helytelenül járna el, ha az említett felülvéleményező közegek véleményének minden hiánya vagy hézaga miatt azonnal más közegekhez fordulna, a helyett, hogy a szükségesnek talált pótlások vagy felvilágosítások tárgyában amazokhoz újabb megkeresést intézne.

Ezen szakasz többi pontjai közül a 162. §. a szakértői működés kötelezett voltáról szól.

A szakértőtől kirendelt nem tagadhatja meg közreműködését: ha a szemlénél szükséges szakmára rendes szakértői minőségben van alkalmazva, vagy ha a szakmát keresetképen gyakorolja és ha az ügyben tanúvallomásra kötelezhető.

Közhivatalnok nem alkalmazható szakértőtől, ha a fölötte hatóság azt közzolgálati érdekből hátrányosnak nyilvánítja.

A 163. § a szakértői közreműködés megtagadásának következményeit említi:

Megjelenésre kötelezett, de az idézés daczára meg nem jelent,

ügyszintén az eskületételt vagy véleményadást törvényes ok nélkül megtagadó, vagy a véleményt megintés daczára elő nem terjesztő szakértő, a bíró, illetve bíróság által száz forintig, ismétlés esetében háromszáz forintig terjedhető és elzárásra átváltoztatható pénzbüntetéssel büntetendő s azon felül az okozott költség megfizetésében marasztalendő.

A büntetés elengedése és a felfolyamodás tárgyában a jelen törvény 127-ik §-ának intézkedése irányadó (ha t. i. az elmaradás alapos okkal kimentetik).

A 165. §. szerint: Ha a szakértők véleményük előkészítése céljából szükségesnek találják, újabb tanuk, sőt a terhelt is kihallgathatók és a szakértők a kihallgatók és a szakértők a kihallgatáson közvetlenül kérdéseket intézhetnek.

Ugyanezen célból az ügyiratok, vagy azoknak egy része is közölhetők a szakértőkkel. Az indokolás idevonatkozó része szerint nem lehet teljesen elzárkózni azon aggály elől, hogy a szakértő az iratokból esetleg előre elfogúlt véleményt alkot magának, hogy az iratokból merített mellékes részletek befolyásolhatják ítélő tehetségét, sőt észleleteinek hiányait egyes vallomások tartalmából igyekszik pótolni. Ezért a javaslat a bíróság belátására bizza, mikor tartja szükségesnek az iratok közlését és mily terjedelemben. Leghelyesebb, ha megkívánja a bíróság a szakértőktől, hogy jelentsék ki az okot, a miért az iratokat megtekinteni óhajtják, mert így módjában áll a bíróságnak az iratok megtekintésének szüksége fölött határozni. Nem volna azonban a javaslat szellemével összeegyeztethető, ha túlzott és alaptalan aggályoskodás miatt a bíróság a szakértők alapos működését az iratok elvonásával megakadályozná.

Az indokolás ezen szavaival — bár enyhe alakban — azon felfogásnak ad kifejezést, mely szerint a szakértők véleményük szerkesztésénél egyedül a vizsgálat alkalmával észleltekhöz tartják magukat, ezek képezhetvén a vélemény egyedüli bázisát. Pedig általánosan elismert tény, hogy számos esetben, főleg a halál-ok megállapításánál, továbbá a vizsgálat alkalmával talált kóros elváltozás és a mások közreműködése közötti okozatos összefüggés felderítésénél az esetnek a vizsgálati iratokban feljegyzett körülményei nélkülözhetlenek arra nézve, hogy a bíróság céljainak megfelelőleg, a vélemény ne csak a lehetőségek felsorolására szorítkozzék, hanem a mennyire

adott esetben lehetséges, határozott alakban legyen tartva. Valamint a gyakorló orvosnak a legtöbb esetben szüksége van a diagnosis megállapítása céljából a betegség előzményeire, és igen sokszor nem állapíthatja meg a betegség természetét a bizonyos időben észlelt tünetekből, úgy van ez a forensis gyakorlatban is, mely ténynyel szemben esik azon aggodalom, hogy a szakértőnek ítélőtehetségét mellékesnek látszó, de az orvosi megítélés szempontjából igen fontos részletek befolyásolhatják.

A hullaszemlére, bonczolásra, gyermekölésre, mérgezésre és testi sértésekre vonatkozó 170—176. §§-ok részint az 1853-iki, Erdély területén még jelenleg is érvényben levő osztrák büntető perrendtartás, részint az 1873-iki osztrák, valamint az 1877-iki német bűnvádi eljárás megfelelő intézkedéseivel majdnem teljesen megegyeznek.

A bonczolásra vonatkozólag az indokolás említi, hogy néha a halál oka felől bonczolás nélkül is biztos tájékozás szerezhető, sőt bonczolás esetleg nem is teljesíthető. . . . . gyujtogatás következtében elégett vagy darabokra vagdalt egyénnél a halál oka nem kétséges.

Kivánatos lett volna, ha az indokolás a példák megválasztásánál óvatosabban járt volna el és nem említ olyanokat, melyek a törvényszéki orvostani casuisticának kellő méltatása mellett példák gyanánt alig szerepelhetnének.

Az elmezavar megállapítására vonatkozó 177. §. olyan esetekben: „Ha kétely merül fel arra nézve nem szenved-e a terhelt beszámíthatóságot kizáró elmezavarban, úgy a megfigyelés mindig két orvos által teljesítendő és vélemény adandó, vajjon a terhelt elmezavarban szenved-e, vagy nem, illetve a cselekmény elkövetésekor elmetehetsége meg volt-e zavarva úgy, hogy e miatt akaratának szabad elhatározási képességével nem birt.

Bármelyik megfigyelő orvos indítványára a vádló és a terhelt védője, esetleg a nyomban kirendelendő védő meghallgatása után, a terhelt további és alaposabb megfigyelés végett a vádтанács vagy az ítélőbiróság határozata következtében országos tébolydába szállítható. Ezen végzés ellen használt felfolyamodás felfüggesztő hatálylyal bir.

A megfigyelés a tébolydában rendszerint hat hétig tarthat, mely idő alatt e vélemény is előterjesztendő.

A megfigyelés hosszabb időre csak a vádтанács, illetve az ítélőbiróság újabb határozata következtében terjeszthető ki.

A javaslat e pontja lényegesen eltér úgy az 1853, mint az 1873-iki osztrák bűnvádi eljárástól, a mennyiben német bűnvádi eljárás 81-ik pontjának példájára, az elmetehetség zavarának jogi kriteriuma gyanánt az akarat szabad elhatározási képességének megszűnését tekinti és nem rendeli el amazok példájára az elmezavar fajának meghatározását. Az elmezavarnak már általánosságban való megállapítása is sok esetben igen nehéz feladat, még nehezebb azonban az elmezavar alakjának meghatározása, melyre nézve a szakértőknek az elmezavart különben egyhangúlag elismerő véleménye egymástól igen eltérő lehet, s jóllehet ezen vélemények lényegükben — az elmezavar constatálásában — megegyeznek, a bíróban könnyen kételyt támaszthatnak azok egyikének vagy másikának alapossága iránt. A bíró az elmezavar fajának megállapítása által, nem nyer bővebb felvilágosítást az esetről, mint nyer akkor, ha a szakértők az elmezavart csak általánosságban állapítják meg, s nyilatkoznak azon befolyás iránt, melyet az a szabad elhatározási képességre gyakorol.

Előnyösen különbözik továbbá a javaslat az említett osztrák bűnvádi eljárásoktól abban, hogy a megfigyelő orvosok bármelyikének megadja az indítványozás jogát arra nézve, hogy a terhelt további megfigyelés végett országos tébolydába szállíttassék.

Ezen intézkedés fontossága nem szorúl bizonyításra azok előtt, a kik ismerik, hogy milyen ritkák azon esetek, melyekben a terheltnek elmetehetsége oly mértékben zavart, a tünetek annyira szembeötlők, hogy rövid ideig tartó és a vizsgálati fogságban eszközölt megfigyelés is elegendő az elmezavar megállapítására. Az esetek túlnyomó többségében hosszúideig tartó — szakadatlan megfigyelés szükséges, így pl. periodicus elmezavar, simulatio, dissimulatio gyanújának eseteiben. Ily hosszabb ideig tartó folytonos észlelés a célnak megfelelőleg csak elmeógyógyintézetben eszközölhető. A megfigyelési idő hat hétben van megállapítva, melynek meghosszabbítása a javaslat szerint csak a vádтанács, illetőleg az ítélőbiróság újabb határozata alapján eszközölhető, míg a német bűnvádi eljárás a megfigyelési idő meghosszabbításának lehetőségét nem említi.

Mellözve e javaslatnak a főtárgyalás megtartására vonatkozó és a szakértőket illetőleg főleg alakiságokra vonatkozó intézkedéseit,

kiemelendőnek tartom, hogy a szóbeliség és közvetlenség a másodfokú bíróság előtt a javaslat által inaugurálva van azon esetekben, melyekben a kir. tábla előtt főtárgyalás tartandó, ugyanis: (350. §.)
1. ha a törvényszék által használt bizonyítási anyagot megbízhatatlannak és kételyeit csak a vádlott, a tanúk és szakértők személyes nyilatkozatai alapján találja eloszlathatóknak,

2. ha a halálbüntetést kimondó ítélet nem egyedül semmisségi ok miatt használt fellebbezés következtében vizsgálta felül,

3. ha a felmentő ítélet megváltoztatásával bűnösnek kimondó ítélet hozandó,

4. ha a kir. tábla az elsőfokú ítélet megváltoztatásával súlyosabb minősítést vagy büntetést kíván megállapítani, mint a melyre az első fokú bíróság által emelt vád irányult.

A főtárgyalást elrendelő határozatban meg kell állapítani, hogy a bizonyítás az egész tényállásra, vagy csak egyes vitás pontokra terjedjen-e ki, s hogy mely tanúk és szakértők lesznek kihallgandók.

Ezek azon intézkedések, melyek a javaslatban a szakértőkre általában és különösen az orvosi szakértőkre is, azok működésére vonatkoznak.

Az Erdélyi országos Múzeum-Egylet orvos-természettudományi szakosztálya orvosi szaküléseinek jegyzőkönyvei.

1889. november 9-én.

Dr. Genersich Gusztáv tanársegéd.

1. Adatok a chloramid altató hatásához.
2. Sclerosis lateralis amyotrophica egy esete (betegbemutatas).

1889. november 23-án.

Dr. Bókai Árpád tanár.

Újabb gyógyszerekről. Mutatványok egy készülő könyvből.